

10.11.2022

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSKUNTOUTUJEN ASUMISPALVELUJEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki 21 § ja 21 a, b, c §

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Asumispalveluja myönnetään asiakkaalle hänen yksilöllisten tuen tarpeidensa mukaisen ajan. Siten asumispalvelujaksojen kesto perustuu sosiaalihuollon ammattihenkilön yhdessä asiakkaan kanssa tekemäänsä arvioon asiakkaan tuen tarpeisiin vastaavista palveluista. Tavoitteena kuitenkin on siirtyä asumispalveluissa kohti kevyempiä kotiin annettavia palveluita ja lopulta itsenäiseen asumiseen.

Tuettu asuminen

Tuettua asumista (sosiaalihuoltolaki 21 a §) myönnetään asiakkaille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella.

Tuetun asumisen tarpeena määritelty erityinen syy voi olla esimerkiksi psyykkisen sairaus, päihteiden ongelmakäyttö, usean yhtäaikaisen tuen tarve tai muu vastaava tekijä, joka vaikuttaa asiakkaan arjessa pärjäämiseen. Asiakkaan tuen tarve liittyy taitoon huolehtia itsestään, kodinhoidon ja arjen askareisiin, asumisvelvoitteista huolehtimiseen, talousasioihin tai hänellä voi olla haasteita hakeutua tarvittaviin sosiaali- ja terveystalouteen sekä muihin verkostoihin sekä vaikeuksia käyttää palveluita. Asiakkaan toimintakyvyn tulee olla sellainen, että hän kykenee ohjattuna osallistumaan edellä mainittujen asioiden hoitamiseen.

Tuettua asumista voidaan järjestää omaan kotiin tai tukiasuntoon. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa muihin asumispalveluihin.

Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllistä asumista (sosiaalihuoltolaki 21 b §) myönnetään henkilöille, jonka toimintakyky on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarve kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi.

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Asiakkaan toimintakykyä ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti asumisen palvelun aikana.

Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut järjestetään yhteisöllisestä asumisesta erillisinä sosiaalipalveluina. Eri asiakasryhmien palvelutarpeet voivat poiketa toisistaan palvelujen tavoitteiden, sisällön ja määrän suhteen. Osa asiakkaista voi tarvita jokapäiväistä elämää helpottavia tukipalveluja ja tarpeidensa mukaan räätälöityä kotihoitoa. Joillekin asukkaille on tärkeää saada edellä mainittujen palvelujen lisäksi tai sijaan esimerkiksi sosiaaliohjausta tai sosiaalista kuntoutusta. Esimerkiksi henkilöille, joilla on mielenterveyteen tai päihteiden käyttöön liittyvä toimintakyvyn alenema, yhteisöllinen asuminen voi olla välivaihe siirtymisessä itsenäiseen asumiseen.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Ympäri vuorokautisella palveluasumisella (21 c §) tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen järjestetään henkilöille, joilla on tarve yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattomaan hoitoon ja huolenpitoon, toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan, aterioihin, vaatehuoltoon, siivoukseen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan. Palveluasumista on toteutettava niin, että henkilön yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut. Asiakkaan toimintakykyä ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti asumisen palvelun aikana.

Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee päivittäin vuorokaudenajasta riippumatonta jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla ei ole mahdollista tai asiakkaan edun mukaista. Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään henkilön tarpeen mukaan pitkäaikaisesti tai lyhytaikaisesti. Lyhytaikainen palveluasuminen voi olla tilapäistä tai säännöllisesti toistuvaa.

Tilapäinen asuminen

Tilapäistä asumista (21 §) myönnetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tällainen kiireellinen syy voi olla vaikkapa asunnottomuus tai tietyin edellytyksin tilanteet, joissa asiakkaan asumisolosuhteet ovat vaarantuneet vaikeasti esimerkiksi asuinhuoneiston asumiskelvottomuuden vuoksi, eikä asiakas saa järjestettyä asumistaan muulla tavoin, esimerkiksi vakuutusyhtiön kautta. Tilapäisellä asumisella turvataan asiakkaan perustavanlaatuaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon (sosiaalihuoltolaki 12 §, perustuslaki 7 c §). Tilapäinen asuminen ei edellytä päihteettömyyttä. Tilapäinen asuminen on luonteeltaan viimesijaista palvelua.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva henkilö arvioi sosiaalihuollon tarpeessa olevan henkilön kiireellisen ja/tai välttämättömän avun tarpeen. Tavoitteena on, että tilapäistä asumista tarvitsevien asiakkaiden palvelutarve arvioidaan riittävän kokonaisvaltaisesti viimeistään tilapäiseen asumiseen siirtymisen jälkeen.

Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluihin ohjautuminen

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä (sosiaalihuoltolaki 21 §, 21 a, b, c §). Asumispalveluiden tarvetta arvioitaessa tulee lähtökohtaisesti tehdä sosiaalihuoltolain 36 §:n tarkoittama palvelutarpeen arviointi yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaan palvelutarve arvioidaan yhteistyössä asiakkaan ja hänen keskeisten verkostojensa kanssa riittävässä monialaisessa yhteistyössä. Tietyissä tilanteissa palvelutarpeen arviointia ei tarvitse tehdä, vaan riittää, että on tehty palvelutarpeen arviointia vastaava selvitys. Tällainen tilanne voi tulla käsille esimerkiksi tilanteissa, joissa asiakkaan tilanne on arvioitu monialaisesti sairaalahoitajakson (esimerkiksi psykiatrinen sairaalahoito) aikana. Näissäkin tilanteissa selvitys ja arvio tulee tehdä monialaisessa yhteistyössä siten, että sosiaalihuollon ammattihenkilö on ollut arviointiprosessissa mukana. Erityisesti kuitenkin tuetun asumisen kohdalla palvelutarpeen arviointia vastaavaa selvitystä pitäisi hyödyntää erityisen harkiten, koska usein tuettua asumista arvioitaessa on tarpeen arvioida myös muiden sosiaalipalvelujen tarvetta ja sitä, millaisin sosiaalipalveluin asiakkaan kokonaisvaltaiseen tuen tarpeeseen voidaan vastata.

Asiakkaan arjessa selviytymistä tukevat palvelut järjestetään ensisijaisesti hänen kotiinsa. Sellaisten asumispalvelujen tarvetta, jotka edellyttävät muuttamista, arvioidaan, mikäli kotiin annettavat palvelut (esim. tuettu asuminen omassa kodissa ja muut sosiaalihuollon palvelut) eivät riitä vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen tai asiakkaalla ei ole asuntoa tai muusta vastaavasta syystä. Lisäksi asiakkaan palvelutarpeen arvion kautta tulee käydä ilmi, että asiakkaan tilanne on ilmeisesti sellainen, että hän hyötyy ratkaisusta, jossa järjestetään sekä asuminen että palvelut. Asumispalvelujen tarpeen arviointivaiheessa konsultoidaan asumisen palveluohjausta (pois lukien tilapäinen asuminen), joka tukee tarkoituksenmukaisen palvelun löytymistä.

Palvelupäätökset ja asumisesta perittävät maksut

Asumispalvelun tarvetta arvioitaessa ja päätöstä tehdessä otetaan huomioon asiakkaan palvelutarve ja kokonaistilanne sekä asiakkaan oma mielipide tuen tarpeistaan. Asiakkaalle myönnetystä asumispalvelusta annetaan viranhaltijapäätös ilman aiheetonta viivytystä. Viranhaltijapäätös voidaan tehdä joko avopalveluiden sosiaalipalveluissa tai asumisen asiakasohjauksessa. Kielteinen palvelupäätös tehdään silloin, kun palvelun myöntämisperusteet eivät täyty. Asiakkaalle tehdään uusi palvelupäätös, mikäli hänen palveluntarpeensa muuttuu. Asumispalveluasiasia tulee vireille joko asiakkaan tai asiakkaan luvalla sosiaali- ja terveydenhuollon toimijan (esimerkiksi terveysasema, huumehoidon toimija, sairaala jne.) toimesta taikka sosiaalihuollon palveluiden tarvetta arvioitaessa.

Asumispalveluista perittävät asiakasmaksut on käsitelty erikseen hyvinvointialueen aluevaltuustossa 16.8.2022 § 95.

Asumispalvelun asiakasmaksusta annetaan viranhaltijapäätös asiakkaan maksukyvyn perusteella. Palveluista perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Asiakasmaksuun voi hakea alennusta asiakasmaksulain 11 § perusteella.